

Nr 30

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion om rätt till ersättning för förlossningsvård i annat nordiskt land.

Motionen

I motionen 1973:74 av herr Börjesson i Falköping (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt framläggande av förslag till bestämmelser om ersättning för förlossningsvård i annat nordiskt land i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från riksförsäkringsverket.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 8 § lagen om allmän försäkring (AFL) äger försäkrad, som inte är bosatt i Sverige, rätt till sjukvårdsersättning endast om vårdbehovet uppkommit under vistelse här i landet. Denna regel innebär inte att sjukdomen under alla omständigheter måste ha uppkommit under vistelsen i Sverige. Själva behovet av läkarvård eller sjukhusvård måste dock ha aktualiserats under vistelsen här. Ersättning utgår inte om ändamålet med resan hit varit att söka vård. I vad gäller förlossningsvård torde regeln innebära att en utomlands bosatt kvinna, som är havande vid ankomsten till Sverige, normalt inte får ersättning för sådan vård. Vid för tidig nedkomst eller sjukdom i samband med förlossningen kan dock ersättning utgå.

Enligt 2 kap. 9 § AFL utgår ersättning för sjukvård utom Sverige endast i den utsträckning Kungl. Maj:t föreskriver. Bestämmelser om sådan vård har intagits i kungörelsen (1962:388) angående ersättning för sjukvård utom riket enligt AFL. Enligt denna kungörelse äger den som är omfattad av sjukförsäkringen enligt AFL och bosatt i Sverige vid sjukdom, för vilken behov av vård uppkommit under utlandsvistelse, rätt till ersättning för sjukvårdsutgifter utom Sverige. I kungörelsen uttalas vidare att för det fall Kungl. Maj:t träffat överenskommelse med främmande makt om utgivande av ersättning för sjukvård, skall för vård inom sådan macts område ersättning enligt kungörelsen utges endast i den mån Kungl. Maj:t förordnar därom.

Konventionen av den 15 september 1955 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om social trygghet innehåller bestämmelser om förmåner vid bl. a. sjukdom, havandeskap och barnsbörd. Reglerna om förmåner vid sjukdom finns i artiklarna 6, 7 och 8. Förmånerna vid havandeskap och barnsbörd behandlas i artikel 16.

I artikel 6 anges likabehandlingsprincipen för medborgare i nordiska

länder i fråga om anslutning till och förmåner från sjukförsäkringen i annat nordiskt land. I artikel 7 fastslås att den, som är sjukförsäkrad i ett av de fördragsslutande länderna och bosätter sig i ett annat av dem, har rätt att, oavsett ålder och hälsotillstånd, bli överflyttad till sjukförsäkringen i det nya bosättningslandet på de villkor och enligt de regler som fastställs i särskild sjukförsäkringsöverenskommelse. (Överenskommelse den 24 februari 1967 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.) Denna skall bygga på principerna för det nya bosättningslandets bestämmelser om överflyttning mellan försäkringskassor (sjukkassor). Vidare stadgas i artikel 8 att den, som är sjukhjälpförsäkrad i ett av länderna och under tillfällig vistelse i ett annat av dem plötsligt blir sjuk och i behov av läkarvård eller sjukhusvård, äger rätt till sjukhjälp från sjukförsäkringen i vistelselandet på de villkor och enligt de regler för utgivande av sådan sjukhjälp — avseende bl. a. hjälpens varaktighet — som fastställs i den särskilda överenskommelsen. Försäkringskassa, som utgivit sjukhjälp enligt artikel 8, är inte berättigad till gottgörelse härför från den försäkringskassa, i vilken vederbörande är försäkrad, och äger inte heller ta ut avgift av den försäkrade.

Enligt konventionens artikel 16 är medborgare i ett av de fördragsslutande länderna i ett annat av länderna berättigad till förmåner vid havandeskap och barnsbörd på samma villkor och enligt samma regler som landets egna medborgare. I denna artikel förekommer inte någon hänvisning till den särskilda överenskommelsen.

Enligt sjukförsäkringsöverenskommelsen föreligger det under vissa villkor en rätt till överflyttning till kassa i annat nordiskt land. Någon skyldighet till överflyttning föreligger däremot inte. Såsom förutsättning för rätt till överflyttning gäller bl. a. att den försäkrade har bosatt sig i tillflyttningslandet. Även om en försäkrad inte bytt bosättningsland kan han i två fall ändå erhålla överflyttning. Det ena gäller vistelse för studier och det andra gäller vistelse för arbete i det andra landet. För båda undantagsfallen krävs att vistelsen beräknas vara mer än tre månader.

Vad angår rätten till sjukhjälp under tillfällig vistelse i annat nordiskt land har det i sjukförsäkringsöverenskommelsen uppställts två villkor. Det ena villkoret är att den försäkrade vistas tillfälligt i det andra landet eller är på genomresa. Det andra villkoret är att den försäkrade därunder plötsligt blir sjuk och i behov av läkarvård eller sjukhusvård.

Frågans behandling i Nordiska rådet

I ett i juni 1971 avgivet medlemsförslag (A 339/s) till Nordiska rådet påpekades att det i artikel 16 i den nordiska trygghetskonventionen stadgas att medborgare i ett av de fördragsslutande länderna i ett annat av länderna är berättigade till förmåner vid havandeskap och barnsbörd på samma villkor och enligt samma regler som landets egna medborgare. Det framhölls vidare i förslaget att det inte fanns någon bestämmelse om förlossningsvård i sjukförsäkringsöverenskommelsen samt att varje gravid

kvinna, som tillfälligt under kortare tid vistas i annat nordiskt land än hemlandet, riskerar att själv nödgas stå för sina vårdkostnader vid förlossning, om denna sker under det tillfälliga uppehållet. Det anfördes vidare att det syntes råda oklarhet om i vilka fall ersättning kan utgå till modern för förlossningsvård, som kan åtnjutas i annat nordiskt land än hemlandet. Denna oklarhet borde enligt medlemsförslaget avhjälpas genom att klara bestämmelser infördes om i vilka fall förlossningsvård var att jämställa med sjukvård. I enlighet härmed borde i sjukhjälpsöverenskommelsen intas bestämmelse om att ersättning kan utgå i alla sådana fall, då förlossningen inträffar vid en tidpunkt som inte varit beräknad om kvinnan tillfälligt vistas utanför sitt hemland.

Sedan medlemsförslaget remitterats till de sjukförsäkringsadministrativa myndigheterna i de nordiska länderna, anförde riksförsäkringsverket i remissyttrande den 27 oktober 1971 bl. a. följande:

Riksförsäkringsverket har genom beslut 1965-07-06 i ett besvärshandläggande tagit ställning i principfrågan om tidpunkten när vårdbehovet uppkommit vid förlossningsvård. Ärendet gällde ersättning för vårdkostnader för en norsk kvinna. Verket uttalade att, såvitt gäller förlossningsvård, vårdbehov skall anses ha uppkommit under vistelse i riket i de fall kvinnan vistats i Sverige under de sex månader som närmast föregått förlossningen. Verket uttalade vidare att verket inte tog ställning till frågan om ersättning för förlossningsvård i de fall vistelsen i Sverige inte varat sex månader före förlossningen. Några avgöranden av försäkringsdomstolen i nyssnämnda fråga föreligger inte såvitt verket har sig bekant.

När förlossningen sker för tidigt och orsaken härtill är sjukdom, anses i Sverige regelmässigt sjukförsäkringsöverenskommelsens bestämmelser om sjukhjälp tillämpliga. Detsamma gäller när för tidig börd orsakats av någon yttre omständighet. Även i det senare fallet anses nämligen sjukdomsfall ha inträffat. I sådana fall som nu sagts kan således kvinnor, som är sjukhjälpsförsäkrade i annat nordiskt land, få ersättning för vården (läkar- eller sjukhusvård) även om förlossningen äger rum under kortvarig tillfällig vistelse i Sverige eller vid genomresa.

När för tidig förlossning annars inträffar under tillfällig vistelse i Sverige eller vid genomresa torde inte någon möjlighet finnas att utge ersättning för förlossningsvården. Enligt riksförsäkringsverkets mening finns det skäl som talar för att ersättning utgår i dylika fall när det är fråga om för tidig börd. För att möjliggöra detta och åstadkomma likabehandling i de nordiska länderna i förevarande avseende synes bestämmelser härom behöva införas i sjukförsäkringsöverenskommelsen.

I förevarande sammanhang må dock beaktas de bestämmelser i det s. k. utomlänsavtalet som reglerar avtalets tillämpningsområde vid fall av förtidsbörd.

Riksförsäkringsverket har med hänsyn till det sagda inte något att erinra mot att frågan blir föremål för närmare reglering efter erforderliga överläggningar mellan de nordiska länderna.

I november 1971 tog den nordiska socialpolitiska kommittén initiativ till en revision av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen. Det uppdrogs därvid åt de nordiska sjukförsäkringsadministrativa myndigheterna att i samråd göra en översyn av bestämmelserna. Riksförsäkringsverket utsågs till koordinator.

Det i juni 1971 avgivna medlemsförslaget jämte remissyttrandena från

de nordiska länderna låg till grund för Nordiska rådets rekommendation nr 24/1972, i vilken regeringarna rekommenderades att i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen införa bestämmelser om ersättning i vissa fall för förlossningsvård. Då rekommendationen lämnades hade de administrativa myndigheterna således redan påbörjat utredningsarbetet beträffande sjukförsäkringsöverenskommelsen.

En redogörelse för frågans fortsatta behandling finns intagen i riksförsäkringsverkets remissyttrande över motionen.

Remissyttrande m. m.

Riksförsäkringsverket erinrar i sitt remissyttrande om vad verket anförde i sitt — ovan refererade — yttrande över medlemsförslaget i Nordiska rådet. Därefter anför verket bl. a. följande.

Vid möte i Stockholm 1972-10-23 med representanter för sjukförsäkringsmyndigheterna i samtliga nordiska länder diskuterades bl. a. frågan om ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet. Därvid rådde allmän enighet om att ersättning enligt sjukförsäkringsöverenskommelsen borde utgå även vid för tidig börd under tillfällig vistelse i annat nordiskt land. Detta ansågs kunna ske tolkningsvägen, varför några särskilda bestämmelser härom t. v. behövde införas i överenskommelsen. Om man ändå skulle ändra sjukförsäkringsöverenskommelsen, kunde bestämmelser införas under kap III i överenskommelsen. Ersättning skulle dock inte utgå för det fall vederbörande avsiktligt reser till annat land för att där söka vård.

Det bör tilläggas att man vid mötet i Stockholm inte diskuterade hur innebörden av begreppet "för tidig börd" tolkades i resp. länder, ej heller togs frågan upp om ersättning enligt sjukförsäkringsöverenskommelsen även skulle kunna utgå för vårdkostnader vid ordinär födsel under tillfällig vistelse i annat nordiskt land.

Vid mötet i Stockholm tillsattes en arbetsgrupp, som i första hand skulle utreda frågor rörande överflyttning av sjukhjälpförsäkring jämte problem rörande s. k. gränsgångare och andra gränsarbetare. Arbetsgruppens rapport jämte förslag till nya bestämmelser i sjukförsäkringsöverenskommelsen lades fram vid möte i Oslo den 20 och 21 mars i år med cheferna för de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna. Vid detta möte utarbetades — med utgångspunkt i arbetsgruppens rapport — författningsbestämmelser jämte kommentar. Härav framgår att ersättning för utgifter vid för tidig börd bör utges av sjukförsäkringen i det land, där vårdbehovet uppstår. Rätt till ersättning skall dock inte föreligga om vederbörande reser till ett annat nordiskt land i syfte att där erhålla vård. Avsikten är att resultatet av de nordiska sjukförsäkringsmyndigheternas arbete skall anmälas vid nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Reykjavik den 5 och 6 april 1973. Riksförsäkringsverket vill erinra om att nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt ett underutskott — nordiska socialkonventionsutskottet — för att företa en allmän översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention. I samband härmed kan även problem rörande den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen tas upp.

Mot denna bakgrund finner riksförsäkringsverket att vad som anförts i den remitterade motionen inte bör föranleda någon ytterligare åtgärd f. n.

Socialförsäkringsutskottet har från socialdepartementet inhämtat att den nordiska socialpolitiska kommittén i april 1973 hänvisat den ovan nämnda arbetsgruppens rapport till det nordiska socialkonventionsutskottet för beaktande i samband med översynen av konventionen. Socialkonventionsutskottet sammanställer för närvarande remissyttrandet över rapporten.

Utskottet

Enligt lagen om allmän försäkring utgår i anledning av förlossning ersättning för läkar- och sjukhusvård. Ersättning utgår också för utgifter för resor i samband med sådan vård. Ersättningsberättigade är alla i Sverige bosatta kvinnor oavsett nationalitet. Svenska kvinnor, som inte är bosatta i Sverige, äger också rätt till ersättning, dock endast om vårdbehovet uppkommit under vistelse i Sverige.

Enligt överenskommelse som träffats mellan de nordiska länderna gäller såsom förutsättning för rätt till vårdkostnader i samband med sjukdom vid tillfällig vistelse i annat nordiskt land än hemlandet att sjukdomen satt in plötsligt. En för tidig förlossning som förorsakats av sjukdom eller av någon yttre omständighet anses vanligen som sjukdom. För vård i samband med sådan förlossning är alltså en kvinna, som är sjukhjälpförsäkrad i annat nordiskt land än det i vilket hon för tillfället vistas, normalt berättigad till ersättning. I andra fall av för tidig nedkomst vid tillfällig vistelse i eller genomresa av annat nordiskt land än hemlandet torde det inte finnas någon möjlighet att erhålla ersättning för förlossningsvården.

I motionen påtalas risken för att varje gravid kvinna kan tvingas att själv stå för de vårdkostnader som en förlossning vid utlandsvistelse medför. Motionären framhåller att krav på ersättning för vård i samband med för tidig barnsbörd i annat nordiskt land avisats i flera fall och han finner det otillfredsställande att sådan vård inte omfattas av samma bestämmelser i försäkringshänseende som förlossningsvård i det egna landet. Enligt hans uppfattning bör förlossningsvård i annat nordiskt land jämföras med sjukvård för vilken ersättning utgår vid vistelse utom riket.

Av riksförsäkringsverkets yttrande över motionen framgår att Nordiska rådet genom en rekommendation år 1972 (1972:24) rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen införa bestämmelser om ersättning i vissa fall för förlossningsvård och att därefter frågan om ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet diskuterats av såväl representanter för de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna som den nordiska socialpolitiska kommittén. Riksförsäkringsverket har med hänsyn till det pågående nordiska utredningsarbetet funnit att motionen för närvarande inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet har inhämtat att den nordiska socialpolitiska kommittén vid möte i Reykjavik i april 1973 överlämnat bl. a. frågan om ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet till det nordiska

socialkonventionsutskottet för att beaktas vid dess översyn av den nordiska trygghetskonventionen. Socialförsäkringsutskottet vill i sammanhanget också erinra om att de nordiska sjukförsäkringsmyndigheterna upprättat ett gemensamt förslag till lösning av bl. a. den i motionen berörda frågan. Förslaget har redan remissbehandlats och är f. n. föremål för överväganden inom socialkonventionsutskottet.

Socialförsäkringsutskottet delar i princip motionärens uppfattning att ersättning bör kunna utgå i samband med för tidig förlossning i annat nordiskt land än hemlandet. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid reglerna vara enhetliga, så att de möjliggör likabehandling av medborgare i de olika länderna. Som framgår av den tidigare redogörelsen pågår för närvarande inom ramen för det nordiska samarbetet ett utredningsarbete som syftar till ändring av bestämmelserna i enlighet med den av Nordiska rådet avgivna rekommendationen. Med hänsyn härtill finner utskottet att motionen f. n. inte bör föranleda någon åtgärd.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1973:74.

Stockholm den 13 november 1973

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp)*, Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Olsson i Stockholm (vpk), Andersson i Knäred (c), Lindström (s) och Andersson i Ljung (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.